

Editörden...

Sevgili Okurlarımız,

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nin 2017 Aralık, 18. cilt, 3. sayısı ile tekrar karşınızdayız. Öncelikle bu sayımızda emeği geçen yazarlarımıza, hakemlerimize, okurlarımıza ve Akademik Danışma Kurulumuza teşekkür ederek, dergimizin bu sayısında yayımlanan çalışmaların kısa bir özeti aşağıda dikkatinize sunmak istiyorum.

Bu sayımızda yayımlanan ilk araştırma makalesi *Arzu EFE* ve *H. Pelin KARASU* tarafından yürütülen “*Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden İşitme Engelli Öğrencilerin Yazdıkları Öykülerin İncelenmesi*” adlı çalışması. Araştırmada, kaynaştırma eğitimindeki işitme engelli öğrencilerin yazılı anlatım becerileri ve bu becerileriyle ilişkili olabileceği düşünülen öğrenci özelliklerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel modelde desenlenen çalışmada Eskişehir’deki devlet okullarının 4.-8. sınıflarında kaynaştırma uygulamalarına katılan 16 işitme engelli öğrenci yer almıştır. Verilerin toplanmasında öğrenciler ile kısa süreli ön hazırlık yapılmış; ardından bir öykü yazmaları istenmiştir. Öyküler, Yazılı Anlatım Becerisi Değerlendirme Formu ile puanlanmış, Yazılı Anlatım Becerisi Değerlendirme Aracı kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde, nicel betimsel analiz yapılmış ve Pearson Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Bulgular, öğrencilerin en çok yazım kurallarına uygunluk ve düşüncelerini organize ederek sonuca götürme özelliklerinde zorlandıklarını göstermiştir. Öğrencilerin yazılı anlatım beceri puanları ile ilişkili olabileceği düşünülen öğrenci özellikleri arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Bu durumun olası nedenleri arasında katılımcı sayısının azlığı, dağılımın homojen olmaması, yaş aralığının geniş olması ve kaynaştırma öğrencilerinin bulunduğu eğitim ortamının özellikleri gösterilebileceği belirtilmiştir.

“*İşitme Kayıplı Bir Çocuğun Çeşitli Bağlamalarda Kullandığı İletişimsel İşlevlerin İncelenmesi*” adlı ikinci araştırma makalesi *Esra GENÇ*, *Yıldız UZUNER* ve *Tamer GENÇ* tarafından yürütülmüştür. İşitme kayıplı bir çocuğun çeşitli bağlamalarda kullandığı iletişimsel işlevlerin incelenmesini amaçlayan araştırma, durum çalışması olarak desenlenmiştir. Araştırmanın verileri çeşitli bağlamalarda gerçekleşen doğal etkileşimlerin gözlemlerinin video kamera ile kayıtları, anne ile yapılan görüşmeler, araştırmacı günlükleri, ürünler ve belge incelemeleri yoluyla toplanmıştır. Toplanan veriler gerektiğinde tümevarımsal gerektiğinde de betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmada bağlamın çeşitlendirilmesine dikkat edilerek 6 gözlem yapılmıştır. Yine bağlamın çeşitlendirilmesine, etkileşimlerin doğallığına dikkat edilerek 2., 4. ve 6. gözlemler temsili teyp olarak kabul edilmiştir. Temsili teyp olarak kabul edilen video kayıtları farklı araştırmacılar tarafından daha önceden hazırlanan iletişimsel işlev tanımlamaları incelenerek bu araştırmadan alınan örneklerle düzenlenen iletişimsel işlev tanımlamaları kontrol listesine göre betimsel olarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda çocuğun 14 farklı iletişimsel işlev sergilediği görülmüştür. Araştırmanın bulguları işitme kayıplı çocuğun işiten çocuklar gibi çeşitli doğal bağlamalarda iletişimsel işlevler sergilediğini ve diğer araştırmalarla uyumlu bir şekilde işitme kayıplı çocuğun sözel ve/veya sözel olmayan şekillerde iletişimsel işlevler kullandığını göstermiştir. Araştırmanın işitme kayıplı çocuk aile ve öğretmenlerine iletişimsel işlevlerin kullanımı konusunda rehberlik edebileceği düşünülmektedir.

Üçüncü araştırma makalesi *Tülay İLHAN* tarafından yürütülen “*Özel Gereksinimli 3-6 Yaş Çocukların Ebeveynlerinin Stres Düzeyleri ile Roller Arasındaki İlişki*” adlı çalışmadır. Araştırmada özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin stres kaynaklarını gidermek için öncelikle strese neden olan faktörlerin açıklanması gerektiği ve bu sayede söz konusu ebeveynlerin etkili ebeveynlik rollerini göstermelerini engelleyen stres kaynaklarının giderilebileceği ifade edilmiştir. Çalışmada 3-6 yaş aralığında özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin yaşadığı stres ile ebeveyn rolleri arasındaki ilişkiyi açıklamak ve bu ilişkinin yönünü ve düzeyini belirlemek amaçlanmıştır. Özel gereksinimli çocuğa sahip 48 ebeveynin katıldığı araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel model kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ) ve Aile Değerlendirme Ölçeği'nin (ADÖ) alt ölçeği olan Roller Ölçeği kullanılmıştır. Analiz sonucunda ebeveynlerin stres düzeyleri ile ebeveyn rolleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmadan elde edilen bulguların ışığında ebeveyn stresinin olası nedenleri tartışılarak ebeveyn stresini azaltmaya yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Emine Sema BATU, *Serhat ODLUYURT*, *Ezgi ALAGÖZOĞLU*, *Melih ÇATTIK* ve *Şerife ŞAHİN* tarafından kaleme alınan dördüncü araştırma makalesi “*Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırmaya İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*” adını taşımaktadır. Araştırmanın genel amacı, okul öncesi öğretmenlerinin okullarındaki kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir. Çalışmanın katılımcıları, Eskişehir’deki devlet anaokullarında çalışan ve sınıflarında hâlihazırda ya da geçmiş yıllarda kaynaştırma öğrencisi olan 8 anaokulundan 45 okul öncesi öğretmenidir. Öğretmenlerin mesleki deneyimleri 2-27 yıl arasında değişmektedir. Katılımcılarla yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Çalışmanın bulguları, katılımcıların kaynaştırma uygulamasına ilişkin olumlu görüşlere sahip olmalarına karşın kaynaştırma ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları yönündedir. Katılımcı öğretmenler

bilgi eksikliklerinin kaynaştırma, özel gereksinim türleri ve özellikleri, etkili öğretim yöntemleri, uyarlama yapma ve benzeri konularda olduğunu belirtmişlerdir.

Son araştırma makalesi olan “*Kaynaştırma Ortamındaki İşitme Engelli Öğrencilerin Sözcükleri Anlamsal İşleme Becerilerinin İşiten Okuyucularla Karşılaştırılması*” adlı çalışma Halime Miray SÜMER, Tevhide KARGIN ve İsa Birkan GÜLDENOĞLU tarafından yürütülmüştür. İşiten, koklear implantlı ve işitme cihazı kullanan işitme engelli öğrencilerin sözcükleri anlamsal olarak işleme performanslarını karşılaştırılmalı olarak incelemeyi amaçlayan çalışmada nedensel karşılaştırma modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu 3. ve 4. sınıf düzeylerinde genel eğitim sınıflarında öğrenim gören 32 işiten, 34 işitme cihazı kullanan işitme engelli öğrenci ve 35 koklear implantlı işitme engelli öğrenci olmak üzere toplam 101 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada 48 sözcük çiftinden (24 tanesi ilişkili iki sözcük çifti, 24 tanesi ilişkisiz iki sözcük çifti) oluşan bir işlem ile veri toplanmıştır. Analizler sonucunda; anlamsal sözcük işleme doğruluk oranı açısından işiten okuyucuların, işitme cihazlı ve koklear implantlı okuyuculardan daha iyi performans gösterdikleri bulunmuştur. Ayrıca koklear implantlı okuyucularla işitme cihazlı okuyucuların sözcükleri hem tepki hızı hem de hata ortalamaları açısından benzer performans göstererek işlemedikleri görülmüştür. Araştırmaya katılan tüm okuyucuların farklı anlamsal kategorilerdeki sözcükleri işleme becerilerine bakıldığında ise okuyucuların sözcükleri anlamsal kategorilere bağlı kalmadan benzer tepki hızları ve hata oranları ile işlemedikleri bulunmuştur.

Bu sayımızda yer alan ilk derleme araştırması Özlem İLKER ve Macid Ayhan MELEKOĞLU tarafından yürütülen “*İlköğretim Döneminde Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Öğrencilerin Yazma Becerilerine İlişkin Çalışmaların İncelenmesi*” adlı çalışmadır. Yazarlar öğrencilerin akademik performansını olumsuz etkileyen öğrenme güçlüklerinin dinleme, konuşma, anlama, okuma, yazma ve matematik gibi pek çok alanda görülebildiğini ve her öğrencide farklı biçimde seyredildiğini öne sürmektedir. Çalışmada bazı öğrencilerin okurken sözcükleri tanıma, bazıları ise kalem tutma ya da kendini yazılı olarak ifade etme becerilerinde sorun yaşadığı, bu sorunların önceden belirlenip önlenmesi ya da ortaya çıktığında giderilmesi için ilköğretim döneminde bazı müdahalelerin gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Bu müdahalelerin daha çok okuma becerisi üzerinde yoğunlaştığı, yazma becerisi ile ilgili yeterli çalışmanın bulunmadığı ve mevcut çalışmaların da genellikle normal gelişim gösteren öğrencilerle yapıldığını öne süren yazarlar, bu çalışmada ilköğretim döneminde özel öğrenme güçlüğü olan öğrencilerin yazma becerilerine ilişkin müdahalelerin gerçekleştirildiği araştırmaları incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda Google Akademik (Google Scholar), EBSCOHost, Elsevier Science Direct ve ERIC veri tabanlarında tarama yapılarak ölçütleri karşılayan 23 makale incelenmiştir. Çalışmanın sonuçları araştırmaların en çok yazma stratejileri konusunda yapıldığını, kendini geliştirme stratejisi üzerinde yoğunlaştığını, en çok 4. sınıf öğrencilerine yönelik çalışıldığını ve erkek katılımcıların sayısının kadın katılımcılardan fazla olduğunu göstermiştir. Ayrıca, çalışmaların çoğunun deneysel veya tek denekli araştırma modelinde desenlendiği, kullanılan müdahalelerde bir uzlaşma olmadığı ve müdahalelerin genellikle birbirinden farklılaştığı bulunmuştur.

Salih RAKAP tarafından kaleme alınan ikinci derleme çalışmasında “*Okul Öncesi Dönemde Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarının Desteklenmesinde Doğal Öğretim Yaklaşımları*” ele alınmıştır. Çalışmada farklı özel gereksinimlere sahip olan okul öncesi çocukların normal gelişim gösteren akranları ile aynı ortamlarda gerekli sınıf içi ve sınıf dışı destekler sağlanarak eğitim almalarının, tarihsel süreç içerisinde entegrasyon, kaynaştırma ya da bütünleştirme yaklaşımları kapsamında Amerika Birleşik Devletleri'nin yanı sıra diğer gelişmiş ülkelerde 70'li yıllardan beri kullanılagelen bir uygulama olduğu belirtilmektedir. Çalışmada kaynaştırma eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanması için temel gerekliliklerden birisinin, özel gereksinimli çocuklar ile kaynaştırma ortamlarında çalışan öğretmenlerin öğretimde özel gereksinimli çocuklara uyarlama yapma, etkili doğal öğretim yaklaşımlarını belirleme ve bu yaklaşımları kullanma becerilerine sahip olmaları gerektiği ileri sürülmektedir. Bu nedenle çalışmada kaynaştırma eğitimi kapsamında, özel gereksinimli çocukların gelişim ve öğrenmelerini desteklemek için geliştirilen doğal öğretim yaklaşımlarını, bu yaklaşımların temel bileşenlerini ve bilimsel dayanaklarının açıklanması amaçlanmıştır. Bu bağlamda, ilk olarak, doğal öğretim yaklaşımlarının ortak özellikleri ve tarihsel gelişimi sunulmuş ve takiben alanyazında en çok rastlanan ve en sık kullanılan beş doğal öğretim yaklaşımı (fırsat öğretimi, doğal bağlama dayalı dil öğretimi, etkinlik temelli müdahale, geçiş temelli öğretim ve gömülü öğretim) ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Ayrıca çalışmada öğretmenlerin doğal öğretim yaklaşımlarını kullanma konusunda eğitilmeleri için önerilerde de bulunulmuştur.

“*Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Beslenme Problemleri ve Bilimsel Dayanaklı Davranışsal Müdahaleler*” konulu son derleme çalışması Bekir Fatih MERAL tarafından kaleme alınmıştır. Çalışmada sosyal iletişim ve sosyal etkileşimde yetersizliklerin yanı sıra sınırlı tekrarlayıcı davranış, ilgi ve etkinliklerin sergilenmesi olarak tanımlanan otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklarda, beslenme problemlerinin oldukça yaygın olduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada OSB olan çocukların yaşadığı beslenme problemlerinin ve bu problemlerin çözümüne yönelik ilaç tedavisini içermeyen bilimsel dayanaklı davranışsal müdahalelerin neler olduğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada ilgili müdahale teknikleri ile başta OSB

olan çocuğa sahip ailelere, eğitimcilere, uzmanlara veya bakım sağlayıcılara beslenme problemleriyle baş etmede kullanabilecekleri ipuçları sağlanmıştır.

Dergimizin zamanında çıkması ve niteliğinin artırılması için yoğun çaba harcayan Editörler Kurulu'nda yer alan çalışma arkadaşlarım *Öğr. Gör. Dr. Meral ilem KCN-AKAMUŐ*, *Araş. Gör. Dr. Őeyda DEMİR*, *Araş. Gör. Dr. Zeynep BAHAP KUDRET* ile Teknik Koordinasyon Sorumluları *Araş. Gör. Gamze ALAK* ve *Araş. Gör. Hatice AKÇAKAYA*'ya sizlerin huzurunda çok teşekkür ediyorum. Sonsuz enerjileri ve sabırları ile en zor zamanlarda bile çalışmalarımızı keyifli ve heyecanlı kılıyorlar. Bu sayımızda uzun süre dergimizde önce Teknik Koordinasyon Sorumlusu, daha sonra Editör Yardımcısı olarak görev alan ve dergimizin bu günlere gelmesinde büyük emeği olan *Yard. Doç. Dr. Bahar KEÇELİ KAYISILI* ekibimizden ayrıldı. Kendisine Editörler Kurulu adına çok teşekkür ediyorum ve bundan sonraki mesleki yaşamında başarılar diliyorum. Bu sayıdan itibaren Teknik Koordinasyon Sorumlularımıza bir meslektaşımız daha katıldı. *Araş. Gör. Cebrail TURNA*'ya aramıza hoşgeldin diyerek dinamizmi ve enerjisi ile dergimize önemli katkılar sağlamasını diliyorum.

Siz değerli okurlarımıza, yazarlarımıza ve hakemlerimize destekleriniz ve katkılarınız için bir kez daha teşekkür ediyorum ve önümüzdeki süreçte de okur, yazar ve hakem olarak desteklerinizi ve katkılarınızı sürdürmenizi rica ederek saygılarımı sunuyorum...

Doç. Dr. Hatice Bakkaloğlu